

Hafka'as Kiddushin b'Medinas Yisrael

Feb. 19, 1995

1) R' Ovadia Hadaya continued...

(3) אורחים דתיים בתורת עדים

שו"ת חתם סופר חלק ג (אבן העזר א) סימן ק

שלום וכ"ט לידדי הרב המאה"ג המופלג מה' דוד נ"י אב"ד דק"ק פיזונג יע"א.

גי"ה הגיעני נידן רב א' סידר קידושין וצירף עמו שמש א' להיות ב' עדים מיוחדלי והי' שם עוד רבנים ואנשים הרבה בחופם /בחופה/ אבל לא השגיהו על הקידושי כנהוג ואחר איזה שבועות נודע להרב המסדר שהשמש שצירף עמו ויחד אותו לעדות הוא קרוב עם הכלה שני בשני בחד בעל ונפשו בשאלתו אי צריכא לקדש שנית בעדים או יש לסמוך אאסיפת העם שהי' שם אף שלא ראו והשגיהו על נתינת הטבעת ואמירת הרי את מקודשת מ"מ אומדנא דמוכה היא שנתקדשה וברכו ברכת אירוסין ונישואין או דילמא אין לסמוך על זה ועוד נסתפק כיון שנמצא קרוב או פסול פוסל כל העדות ומעלתוהאריך קצת בדברי ראשונים המובאל ביתה יוסף בטא"ע סי' מ"ב ובש"ע שם סעי' ב' וג' וב"ש שם וכ' שקשה להצריך לקדש עתה בפני עדי' כשרי' משום זלזול דרבנים שהי' בשעת החופה ולא הרגישו וזילת המשפחה שכבר הוא איזה שבועות אחר החתונה ע"כ נפשו איותה למצוא היתר בלי קידושי שניים.

מהיות טוב מה הפסד וזלזול יש אם בלט ובסתר בפני ב' עדי' כשרי' יקדש שני' ומה צורך להרעיש עולם ולמלאות ניירות וגווילים אך תורה היא ובתורה כתי' ענה ע"כ עיינתי להעמיד הדבר על בריו בעז"ה והי' יעזרי ויאיר עיני בתורתו לכבודו ית"ש.

בהר"ן פ' המגרש ג' גטין כשרי' שם בסוף הסוגי' העלה הר"ן בשיטת הרי"ף ורמב"ם ורוב הראשונים דלר"א אף ע"ח = עידי חתימה = כרתי דהכונה לא שעידי חתימי בכתבם ויעילו כמו עידי מסירה בפנינו דל"א אלא כל שהגט יוצא מתחת ידה מחותם בעידי חתימה שאין בו חשש זיוף כי מן התורה נדקרה עדותן בב"ד הרי אנחנו כולנו יודעי שבא מיד בעלה לידה אעפ"י שלא ראו עדים המסירה הרי כולנו עידי מסירה ומגורשת למפרע משעת המסירה שהרי הוא כאלו נמסר בפני עדים ע"ש בפנים הרי **מתיירי' אשת איש לעלמא על אומדנא מבוררת הלז כעין אומדנא דחובל ונחבל עיי' סמ"ע וש"ך סס"י צ'** ולא עדיפי עדי ערוה מעדי ממון דהא מדבר דבר ילפ"י ומכ"ש היכי דליכא הכחשה מסברא לא בעל עדים כלל רק מגז"ה דבר דבר ממון א"כ דן מיני ומיני ומנ"ל להחמיר טפי ודבר זה יבואר לקמן א"ה עפ"י דברי ח"י רשב"א קידושין ס"ה ע"ב.

וכ' בתשו' ריב"ש סי' תע"ט על מעשה שהאב הכניס הבת קטנה לחופה והעידו ב' מהעדים שהחתן נתן הטבעת להבת במעמד האב ואמר הרי בתך מקודשת לי ושתק האב ושוב רצו לבטל הקידושין שהרי האב לא הושיט אצבע הבת כמ"ש תוס' על זה כ' ריב"ש וז"ל נראה לי שגם אלה שניהם מעידי על הקידושין שהרי אעפ"י שלא הושיט האב אצבע הכלה מ"מ כיון שהי' שם סמוך להכלה כמו שנראה מעדותם והזמין שם בתו מסתמא לקבל היא הקידושין דאל"כ מאי בעי התם ואם כן הו"ל כנתקדשה מדעתו וכל אטו הושיט אצבע כתיבא אלא שאמרו תוספת דהושיט אצבע גרידא הוה כאומר קבלי קידושין כמו מסירת מפתח דמהני כמו חזק וקני וכש"כ שאם הושיב הכלה באפריון והזמין קהל לבוא לקידושי בתו ועמד בסמוך לה ואמר החתן הרי בתך רעקלי מקודשת לי והיא קבלה קידושי בפניו כאשר הזמינה לזה דדי בכך וכל כש"כ בנדון זה שהזמינה והכינה היא לכך ועומד שם בשעת קבלתה הקדושי ושתק ויצא משם כלם לדעת שנתקדשה קידושי גמורי' דהוה כמתקדשה לדעת אביה עכ"ל לענינינו.

ונהי פשוט אי לא נתרצה האב הוה הנתינה ליד הכלה הקטנה כנותנו לאינש דעלמא וממילא אפ"ל נתרצה האב אך העדים שראו הנתינה לא ידעו שנתרצה ה"ל כמקדש בלא עדים שאין חוששי לקידושין דמטעם זה לא מהני מקדש בעדי' נחבאים אחורי גדר והאשה לא ידעה אפילו שמעו העדים שנתרצית בקידושי וגם עתה עדיין עומדת בדיבורה שנתרציל מ"מ אין קידושיו כי אשה יודעת שאין קידושי בלא עדים א"כ מה ששמעו העדים שנתרציל י"ל לשחוק אמרה כן כיון שאין כאן עדים לפי דעתה אעפ"י שהאשה צווחת שאינו כן שבאמת נתרציל מ"מ העדים אינם יכולי להעיד על זה שהרי לא ידעו מחשבתה וה"ל מקדש בלא עדי עיי זה בחי' רשב"א קידושי מ"ה ע"א וחי' ריטב"א וחי' מהר"י טראני שם וצ"ל דלא דמי לגט דסגי אם העדים יודעין שנותן לה גט אעפ"י שאומר לה כנסי שט"ח זה מגורשת כיון שהעדי' יודעי' שהוא גט שאני גט שמתגרשת בעל כרחה ולא בעל דעתה אבל קידושי' דבעל דעתה אי לא ידעי העדים דעתה ה"ל מקדש בלא עדים ועיי' מ"ש בזה הריב"ש בעצמו סי' רס"ו דף ע"ג ע"ד וא"כ מה שחייש ריב"ש הכא בסי' תע"ט לקידושי' היינו משום שאנחנו כולנו יודעים באומדנא דמוכה בריצוי האב ע"י שהושיבה באפריון והזמין אנשים לחופה ויצאו מן החופה ע"ד שנתקדשה ה"ל ידיעת עדים ידיעה ברורה שנתרצה האב וכיון שמוכה כן מהריב"ש ש' דזה הוה ידיעה גמורה וברורה וכתבנו לעיל בשם הר"ן לדעת הרי"ף ורמב"ם ורוב ראשונים דעל אומדנא דמוכה כיוצא בזה מתירים אשת איש לעלמא ע"י ע"ח שבגט א"כ ק"ו בן בנו של ק"ו בנידון שלפנינו שהכניסה לחופה והי' שם רבנים מסדר קידושי' ומברכי' ויצאו מהחופה בחזקת נשואה ועדיין הוא כן בלי פקפוק וערעור פשיטא אנן סהדי וכלנו עידי מסירת הקידושי' מיד החתן ליד הכלה ובאמירה הגונה עפ"י רב המסדר הבקי בדיני' וטיב קידושי' פשוט יותר מביעא בכותהא דאין צריך לקדש שני' ועל הפקפוק שנצטרף עד פסול נדבר לקמן א"ה.

הנה בתה"ד סי' ר"ז מייתי דברי א"ז ור"ח ורא"מ דלרש"י דבסבלונות חיישי' שקידשה בהסבלונות עצמה אם שלח השליח בפני ב' עדי' באופן שנודע לנו ששלח הסבלונ' אעפ"י שהשליח מסר בינו לבין עצמו מקודשת לרש"י וי"א אפ"ל שלח בלא עדים והב"ש סי' מ"ה סקי"ב קיצר בהעתקתו כי האריך וסיים שם בדעת הרא"מ כי לא עדיף מממון דהרי ילפ"י דבר מממון וחזקה שליח עושה

שליחתו וגמר ענינו הוה כמו הן הן עידי ייחוד הן הן עידי ביאה והיא מקודשת ע"י ב' חזקות חזקה אש בנעורת וחזקה לא עשה בעילתו בעילת זנות ובודאי קידשה והיינו חזקה מכה רובא עבדי הכא ה"נ רובא מקדשיל ע"ש...
 נחזור למאי דקמן דאשה זו וכיוצא בה מתקדשת עפ"י עדות כל העומדל שם בזממוטי/ במזמוטי/ חתן וכלה אך מה שיש לפקפק הוא מ"ש הרב השואל משום שהוא יחד את הפסול להעיד נמצא עדות כולן בטלה והבי' מ"ש ב"ש סי' מ"ב סק"ח דלדעת הרא"ש כשרי' הקידושי' ואם אח"כ באו לב"ד להעיד לא יופסלו למפרע והבי' הרב הנ"ל בקיאות מזבחים כ"ט פלוגתא ר"א ור"ע מפיגול וסתירת זב ולא דמי להדדי כי עוכלא לדני הנה ב' מיני עדות יש א' מקיימיל דבר היינו גיטיין וקידושין ולכמה פוסקי' גם קנין לא מתקיים אלא עדים הם כורתים הדבר לא שיעידו ולא שיאמינו בשום דבר אלא גז'ה הוא שלא יוגזר הדבר אא"כ נעשו בפני ב' ואמנם צריכי' שיהי' עדי' כשרים ככל הלכות עדות אעפ"י שאין צורך לנאמנתם ולא יעידו במקום אחר אלא כך גז'ה שיעמדו אצל הדבר ההוא ב' שראוי' להעיד וזה נקרא קיום דבר והיינו כריתות עידי גיטיין וקידושין ושוב איכא עדות המעידל לפני ב"ד על דבר מסופק והנה עדי קידושין בראייתם נגמר הדבר וחייב חנק הבא על האשה ואין צורך עוד לעדותם כלל וכלל ואם יולד אח"כ שום ספק לב"ד כגון שבא עלי' א' ואינו מאמין שהיא א"א =אשת איש= או שקידשה אחר או שהיא מכחשת ואנו צריכי' עדים להעיד על הקידושין אין נפקותא אם יבואו אלו העדל עצמם או אחרים שידעו הדבר ומשול"ה אם אפ"י יעידו אלו העדים עצמם מילתא אחריתא היום נצרפו לעדות קיום דבר הקידושין ומחר יצטרפו לעדות ראי' נאמנות ומה צירוף יש לשני מיני עדות ומ"מ רצה הגאון בית הלל לומר שאם יש הכחשה וצריכי' עדים לבוא לב"ד אזי יש המשך משא"כ בשניהם ואין צריך לב"ד וב"ש השיג כי ב' מיני עדות הם ואין להם המשך זע"ז מה שא"כ התם בקרבן לא נגמר הכפרה עד שיאכלנו כדינו והזב אינו נקי עד יעבור ז' ימים בנקיות ויש המשך לזע"ז וק"ל להבין.

אמנם אמת נכון הדבר מ"ש באבני מילואים סי' מ"ב נהי דראוי ונכון ליהוד עדים בגיטיין וקידושין מ"מ העיקור דלא נאמרו דברי רי"ף ורמב"ם אלא כגון עדות ממון ונפשו אבל דברים שתחלת עשייתן צריכי' עדים אעפ"י שאינו מיהדל עדים מ"מ דעת הבעלים אינם אלא על הכשרים ולא כל כמיניהו דפסולי לבטל רצון הבעלים ומעשיהם ויצא לו מלשון רא"ש פ"ק דמכות והוא בש"ע ח"מ סימן ל"ו ובש"ך שם סק"ז הרגיש בזה ע"ש מ"מ כך העלה באבני מילואים ונכון הוא וכל"כ בקצה"ח סי' ל"ו סק"ו וא"כ הכא אף על פי שהזמין הרב המסדר זה הפסול להצטרף לאו כל כמינל להפסיד הקידושין שהחתן והכלה מיאנו בו ולא רצו שיהי' עליהם עדים זולתי הכשרים...

פתחי תשובה אבן העזר סימן מב:יא

ועיין בתשובת ח"ס סי' ק' נרנ"ח' שביד קדושין וירף עמו שמש א' לכיות ז' עדים מיוחדים זכיו סס עיד רננים ואנשים כרנב כחופס אכל לא סניחו על הקדושין כנהוג ואחר איזו שטפות נודע לכרנב שהמשם שנירף עמו הוא קרוב לסכלס שני כגוי כמד בעל ונשאל אי צריכס להתקדס שיהי' נעדים כשרים וכנהג סרנב כשאל סקס לסנירן לקדס כניח משום יולוסל דרננים שסיו כעס כחוסס ולל כרניש ויולוס המססחה שכנר הוא איזו כנוסח: אחר כחחונס . וכוח ז'ל כסינ כניח סונ עס סססד וולול יש אס כלס וכפסר כסי' כ' עדים כשרים יקדס שניס (עמש"ל . סי' כ"ח סי"ס ס"ק כ"ח) אן כורס סי' כ' וכנהג דמזד סלל סיו כלן כ' עדים כשרים סרלו מנשס הקדושין סוסס יוצר מניעל כחותל דל"ל לקדס כניח כיון שיש ידיעס נמורס וכרורס כוו סנכסס לחוסס וכיו סס רננים מסדרי קדושין ומכרין ויללו סכחוסס כחוקס נשולס ועדין סול כן כלי סקסוק וערשור ססיטל אן ססדי וכולנו עדי מסירת קדושין כדיון . וסרור סס' כדכרי כריכ"ס סי' . ספ"ס (סכונל קסל לפיל סי' ל"ז ס"ז כנהגס) וכדכרי סס"ד סי' ר"ו (סכונל לקסן סי' מ"ח ס"ח כנהגס וכנ"ס סס' ס"ק י"ב) וגס כדכרי סס' סרסכ"ל סי' סס"ס וסי' אלף קצ"ס (ססינל כנהגס דכסיף זכ ועמש"ל ס"ק י"ב) ומסייס דוס סוסט דלכס זו . וכיוולל כס מתקדס ע"ס עדות כל כעומדים סס כחחוסיו חתן וכלס אן מה שיש לס"סס הוא מזד ססכנ ייחד חל . ססול לססיד כנלל עדוס כולן כסילכ אלא דכנ"ס סק"ח כסנ דלדע"ה כרל"ס כשרים הקדושין וחס חל"כ כולו לב"ד להסיד לל יוסלו לסס"ס כו' אכנס חלל נכון כדכר מ"ס כלנני מלוחיס סי' מ"ב ונקוס"ח סי' ל"ז סק"ו (ליוסב קוסיית כרל"ס ס"ק דסכוס דלי נימל כרל"ס לחוד סוסל כדע"ה סרמכ"ס אן סנלל קדושין וגיטיין כשרין סנעסין כסומני כו') כסי דרלווי ונכון לייחד עדים כקדושין וגיטיין מ"ח ססיקר דלל נלמרו דכרי רי"ף ורמב"ס אלל כגון עדות ממון ונשוסס אכל דכריס סחחלת עסייתן צריכין עדים אש"ס שאין מייחדים עדים מ"ח דע"ה ככעלים אינס אלא על ככשרים וללו כל כמיניווסו דפסולים לכסל רצון ככעלים כו' וכל"כ ככל אש"ס סחומין סרנב סססדר זכ סססול להצטרף ללו כל כמיניוס להססיד הקדושין ססחחן וכסלל מיללו כו ולל רנו סיכיו עילוס עדים וולל ככשרים כו' (וסנס דכרל"ס סקסס קוסייל כניל ע"כ דלית ליה סך סכניל אן לדעת כרל"ס כלל"ס ניחל כנ"ס ככ"ס סק"ח כניל נמלל דמז"ג אין כלן חסס) וכלל"ה לל כל עדות סכול ס"י אן ססדי א"ל דין עדות ולל יוססל ע"י צירוף ססולים וקרונים דכרי כל אן ססדי ססולין וכשרים מנורסיס אלא כל אן ססדי לל צריך כלל וכמ"ס רעכ"ס סוף סל' גירובין כו' ומסייס ע"כ אין כלן כית מייחוס מעיקר כדיון לכנרין לקדס סיסס רק מוסס מסיחוס סונ עכ"ד ע"ס :

שו"ת אגרות משה אבן העזר חלק א סימן עו

בדבר נתקדשה אצל רעפארם ראבאי /רב רפורמי/ י"ב מרחשון תשי"ז. מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר נחום דרייזין שליט"א. בדבר האשה שניסת לאחד אצל רעפארם ראבאי וכל האנשים שהיו בעת הנישואין היו כולם רשעים ומופקרים לחלל שבת ולעבור על כל מצות התורה והסעודה היתה מבשר נבלות וטרפות וכולן אכלו ועתה אחרי עבור איזה זמן הלך הבעל ממנה וא"א להשיג ממנו גט פטורין אם יש להתירה לעלמא משום שלא היו הקידושין כדין התורה. הנכון לע"ד שאין הקידושין שהיו אצל הרעפארם ראבאי כלום אם נתברר היטב שלא היו שם עדים כשרים שראו נתינת טבעת ואמירתו הרי את מקודשת לי. ואפילו היו שני כשרים שעמדו מרחוק ולא ראו שאם היה זה ברב כשר ומומחה שסידר הקידושין ובטעות זימן עדים קרובים להיות עדי קידושין איתא בחת"ס סי' ק' שהם קידושין גמורין ומדינא לא צריך לקדשה עוד הפעם מטעם דהכשרים שהיו שם אף שלא ראו ולא שמעו מעשה הקידושין הרי יודעים באומדנא דמוכח כאנן סהדי שנתקדשה כדין ברור ופשוט שעל רשע מהרעפארמער /מהרפורמים/ שסידר הקידושין ליכא אנן סהדי שנעשה מעשה קידושין בנתינה מידו לידה ואמירה שהרי כל ראבאי מהרעפארמער עושה איזה מעשה שבזדה מלבו ואומר שזהו קידושין ואין כאן אפילו מעלת אחזק דמצינו בכותים, וממילא האנשים שלא ראו ולא שמעו מעשה הקידושין אף שיודעים שעשה הראבאי שם מעשה שקורא אותו קידושין אינם עדים שנעשה מעשה קידושין התורה. אף אם אירע שעשה בנתינה ואמירה כדין. אבל אין צורך לכך בעובדא זו שלא היו שם כלל עדים כשרים ולכן ברור שמצד מעשה הקידושין שהיה שם לא נתקדשה כלל ואין לחוש לכלום אך שיש לדון על מה שדרו ביחד כדרך איש ואשתו אם היתה דירתם במקום שנמצאו יהודים כשרים מטעם הן הן עדי יחוד הן הן עדי ביאה ואין בועל בעילת זנות וגמר ובעל לשם קידושין. אבל פשוט שהוא רק כשיש לומר אדם יודע שלא היו הקידושין כלום אמרינן דבעל אה"כ לשם קידושין כמפורש בכתובות דף ע"ג אדם יודע שאין קידושין תופסין בפחות משו"פ וגמר ובעל לשם קידושין ולהסובר אין אדם יודע שאין קידושין תופסין בפחות משו"פ אמרינן דכי קא בעל אדעתא דקידושין הראשונים בעל וכן אמרינן התם בקידושי קטנה שאם אין אדם יודע אדעתא דקידושין הראשונים בועל. וזה ברור שאלו ההולכים לרעפארם ראבאי סוברים בדעתם הטועה שהם קידושין ולכן אדעתא דקידושין הראשונים בעל שאינם כלום וכ"ש שיותר נוטה שבאלו המופקרים לעבור על כל איסורי התורה לא אמרינן בהו אין עושה בעילת זנות כשיטת הריב"ש ופסקו כן הרמ"א בס"י כ"ו והמחבר בס"י קמ"ט סעי' ו' אך אף אם נחמיר לא שייך כאן שאף בכשרים כה"ג שאין יודע לא אמרינן שבעל לשם קידושין אלא ע"ד קידושין הראשונים ולכן א"צ גט ומותרת לעלמא, ידו, משה פיינשטיין

(4) ברכות אינן מעכבות

רמ"א אבן העזר הלכות קידושין סימן סא סעיף א

כנסה לחופה ולא בירך ברכת חתנים, הוי חופה גמורה, דאין הברכות מעכבות; ומברך אחר כמה ימים (טור סי' ס"ב), ולכתחלה יברך אותם קודם שיתייחד עמה (כך משמע בתשובת הרא"ש). ועיין לעיל סי' נ"ה. ונהגו עכשיו לברך תחת החופה, קודם שנתייחד עמו.

מסכת כלה פרק א הלכה א

כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה, מה נדה שלא טבלה אסורה לבעלה, אף כלה בלא ברכה אסורה לבעלה. ומניין לברכת חתנים מן התורה, שנאמר ויברכו את רבקה ויאמר לה אחותינו את היי לאלפי רבבה ויירש זרעך את שער שנאי. ומניין שאפילו אלמנה אסורה, שנאמר ויקח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבן, ויאמרו כל העם אשר בשער והזקנים עדים יתן ל"י את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה אשר בנו שתיהם את בית ישראל ועשה חיל באפרתה וקרא שם בבית לחם ויהי ביתך כבית פריץ אשר ילדה תמר ליהודה מן הזרע אשר יתן ל"י לך מן הנערה הזאת.

(5) אין שם כתובה

שולחן ערוך אבן העזר הלכות כתובות סימן סו סעיף א

אסור להתייחד עם הכלה קודם שיכתוב לה כתובה.

סיני כרך מח' ר' עובדיה יוסף

2) Influence of the State of Israel on Halachos of Kiddushin

שו"ת היכל יצחק אבן העזר ב סימן כו

קידושין דרך שחוק. שאלה: אחד שם טבעת על אצבע בחורה ואמר: הרי את וכו', היא מחתה על כך, והעדים מעידים שהקידושין היו דרך שחוק. יש גם ספקות בלשון הקידושין, וגם העדים לא שמעו כל המלים, ועד אחד אינו שומר תורה ומצוות. האם יש במקרה ביש זה להצריך גט מספק?
תשובה ב"ה, אור ליום ב' ח' שבט, תשי"א. לכבוד ידידי הרב הגאון חו"ב יא"מ וכו' כש"ת ר"י עזריאלי שליט"א הרב דזכרון יעקב.

- (א) העד האחד מעיד שברור היה לו שכל הענין היה משחק. [ויש לי להוסיף שזה היה ניכר גם מעצם המסיבות. שכן בא"י בכל מקום יש אנשים מיוחדים, ת"ח ויראי שמים רבנים ושוב"ם, הממונים על סדרי קידושין, שלהם נמסרו פנקסי נישואין, ועוד אצלנו האשכנזים אין קידושין בלי חופה, ומקדשים תחת החופה]
- והנה העד הזה לא שמע אלא מלה אחת מקודשת, והרי אף באמרו כל הנוסחא הרי את וכו' אלא שלא אמר לי רוב הפוסקים ז"ל, רובם ככולם, מבטלין הקידושין. עיין ב"י סי' כ"ז.
- ויעויין בגט פשוט כלל ה' בסוף הספר אשר העלה ואשר הביא ממחלוקת מהריב"ל ומהרשד"ם, ומדברי מהרי"ק, שאין לחוש להחמיר כהב"ח, אלא דווקא היכא דאיכא שידוכין עי"ש, וזה לא היה כאן.
- ועיין בתשובות הב"י סי' ד' לענין דעת האומר שאין מקילין אלא א"כ יש עוד גריעותא, שהוא הדין אפילו באומדן דעתא, כגון שאין דרך בנ"א לקדש דרך שחוק ולעג, אין לחוש לידים שאין מוכיחות וכו'. וכו'.
- (ב) איברא שלכאורה יש מקום לחלק בין שומעים שאומר הרי את מקודשת וכו' בלי לי, ולא קדמו שידוכין, ואף לא דיבורים בעסקי קידושיה ובין נדון דידן שראוהו משים טבעת על אצבעה והרגיש שהוא אומר לה מלים אלא שלא שמע כי אם את המלה מקודשת, וכבר מהמלה הזאת בצירוף שימת הטבעת על אצבעה יש ידים לכך לנקוט שאמר את הנוסחה הרגילה, וסתמא דמילתא שאמר לי, שזה כ"כ שגור בפי העם. (עיין ט"ז יור"ד סימן ס"ט ס"ק ר"ד ומה שהביא מברכות ט"ז, סירכיה נקיט ואתי). ומכ"מ אין זו אלא אומדנא, שהרי העד הזה לא שמע אלא המלה מקודשת, ושאר הדברים אינו יודע אלא ממה שההרגל הוא כך, וזה בגדר של אומדנא, שהדעת נוטה כנ"ל שכך אמר בנוסחה הרגילה. וידועה המחלוקת באומדנא בקידושין.
- (ג) ולכאורה יש לחלק, שבד"א להרבה פוסקים שאין הולכין בקידושין עפ"י אומדנא, אפילו אומדנא חזקה, באומדנא פרטית, היינו שמוכח מתוך המסיבות הפרטיות שבאותו המקרה שהדבר היה כך או כך, משא"כ באומדנא כללית, כגון באומדנא של סירכיה נקיט ואתי, וכל כיוצא בזה שהרי זו אומדנא כללית מכה רובא, וברובא עצמו, כבר כתבו התוס' ז"ל שהולכין בממון אחרי רוב חזק ביותר, וקידושין למדנו מממון, דבר דבר. ומכ"מ אין דעתי מתישבת עלי שזהו בגדר רוב חזק, שבמד"א במסדר קידושין, או בת"ח, אבל באנשים מסוג זה, אין ראייה. ובפרט שהעד אומר שכל הענין לא היה אלא למשחק (ויש רגלים לדבר, מחוץ לעדות, כמובן לכל בר דעת) וממילא כיון שהדבר רופף אין כאן אפילו ספק קידושין, שסוף סוף העד לא שמע, וספק כזה אינו בגדר ידיעה, וממילא אין אלו אף קידושי ספק, אפילו שני עדים מעידים כך.
- (ד) ועוד, שהמקדש הגיד שאמר הרי את מקודשת לפי דת משה וישראל, ובלי מלת לי. שמא תאמר שהוא אינו נאמן להעיד על עצמו ואין הגדו כלום (עיין נוב"י ריש סימן נ"ט, הובא בפ"ת בסימן מ"ב ס"ק ג'), הוכחה בצדו שאומר אמת, שמאין בא לו להעיד כך בלי מלת לי, כלום יש מקום בראש לומר שנתכוין כדי להקל עליה? וד"ל. ועוד שהרי בעדותו מגיד הוא שאמר הרי וכו' (בלי לי) לפי דת משה וישראל, וא"כ אין שום ראייה מן המורגל בפי הכל, שהמורגל הוא כדת משה וישראל (אעפ"י שלהלכה אין נ"מ בין שתי הנוסחאות, ולמעשה אין הזכרת דת משה וישראל אפילו ספק מעכב אלא אולי במקרה מיוחד ואל"מ). וכיון שנשתנה הנוסחה במוחו יתכן מאד ג"כ שנשתנתה עוד דבר, היינו שהשמיט מלת לי, ואין כאן מקום לחזקה שאמר בנוסח הרגיל, ואין הרוב מכחישו, אפילו אם נהסס שאינו נאמן נגד הרוב, וכדרך שאמרו בבכורות מ"ב ע"ב, הואיל ואישתני אישתני וכו', יעוי"ש. ומה גם במקרה זה, ששובר הקידושין עמהם, שהוא מגיד שכיוון לשחוק ושהכל הרגישו שהיה משחק, ונוסף לזה שהבחורה מגידה שהגבה שלה תיכף היתה אני לא רוצה ההשתגעתי? ואין מכחישה.
- (ה) ועתה לענין העדות של העד השני הנה הוא שמע רק מקודשת וטבעת ואין לחזור על הדברים שלמעלה וכן מעדותו יוצא שהכל היה משחק, כהגדת הראשון, ומדברי שניהם יוצא שהיא הבחורה היתה רק נושא, או חומר, למשחק פרוץ זה, ולא השתתפה בו כלל. ואם יש לקנוס, שלא מן הדין, הרי יש לקנוס רק אותו ולא את העלובה הזאת.
- ועתה הנה יש לי להאריך בכל נקודה ונקודה, אבל הזמן דוחקת ומוכרחני לקצר.
- (ו) והנה עד כאן לא דיברנו ע"ד דתיותם של העדים, אך לפי מה שמסר לי מעכ"ת בע"פ, אחד בודאי לא דתי ואינו עד כשר לקידושין, והשני ג"כ עכ"פ מסופק מבחינת שמירת הדת, שכל מה שיש להקל בו הוא להניח עפ"י דברי הבנין ציון ועוד ז"ל שהוא בבחינת תינוק שנשבה. אך לבי מהסס מאד לאמר כך, מאחר שהוא באר"י, ובודאי ידע ושמע שאנו מרעישים עולמות על חילול ש"ק, ואמנם שלא במקום עיגון מחמירים בקידושי ע"א, אבל כאן שניראים דברי אמת שזה היה משחק גרידא, והמסיבות מוכיחות על כך, ושככל אופן אין אף אחד מעיד על שמיעת הרי את מקודשת לי, ויש לצרף ג"כ דעת הריטב"א לענין יחוד עדים כשירים שזהו בדווקא.
- (ז) מכל הטעמים הללו דעתי שאין להצריכה גט, לפוסלה מכהונה, ולמה נחסום בפני עלובה זו שלא תוכל לזכות בנן אהרו? אם בדרך קנס שלא יהיו רגילים להקל ראש ולנהוג שחוק וקלות ראש בקדש הקדשים של בית ישראל כלום היא אשמה? הוא האשם! אלא שאין בידנו להטיל קנסות, ואין כח ב"ד שלנו יפה, אבל אם הבחור הוא מוכן לקבל עליו פסק דין של ב"ד של תורה ומוכן לחתום על כך כדי לצאת ידי שמים וידי הבריות יש להזדקק לזה, ולהטיל עליו עונש כסף, אם היא דורשת זאת, על העלבון והצער שגרם לבת ישראל, ולמען ישמעו וייראו. ואם איננו מוכן לכך, אזי אם אפשר להביאו לבית משפט ממשלת, יביאוהו, על יסוד תביעת פיצויים על צער ועלבון, חנם על לא דבר, ואם חייל הוא יש להודיע על זאת להרמטכ"ל, והוא יביאנו לפני בית משפט צבאי, ולא תהיינה בנות ישראל כהפקר ח"ו. (אולי יתרצה לסמוך על ב"ד רבנים או על זבל"א באופן שייקבע כבר בשטר הברורות שהעונש הכספי לא יעלה למעלה מסכום קצוב ידוע).

(ח) ועתה למסקנה - הנה דעתי כאמור להתיר לעלמא, את הבחורה הזאת בלי גט, אך מפני שצריך אדם להיות ירא הוראה, במיוחד בענין קידושין, אני מתנה תנאי גמור, שדעת כ"ת תהי' כדעתי, וכדי שיצא הדבר בשלשה אני מתנה כנ"ל שיקבל הסכמה להיתר זה מאת אחד מהגאונים המפורסמים שבעיה"ק ת"ו.

ויהי רצון שהקב"ה יאיר עינינו להורות לאמתה של תורה, הנני חותם בברכה שלמה, ובהוקרה רבה ידידו, יצחק אייזיק הלוי הרצוג